

27.8.2002

2396/4/00

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijä Harri Sintonen

YKSITYISKIRJEIDEN SÄILYTTÄMINEN TERVEYDENHUOLLOSSA JA POTILAAN OIKEUS ITSEÄN KOSKEVIIN TIETOIHIN

1 KANTELU

A arvostelee 26.10.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa ja 18.6.2001, 10.10.2001, 11.10.2001, 17.10.2001, 7.2.2002 ja 3.7.2002 saapuneissa lisäkirjoituksissaan Jorvin sairaalan ja Espoon terveyskeskuksen menettelyä tarkkailuun ottamista koskevassa asiassa. Tarkkailuun ottamiseen ei ollut A:n mukaan riittäviä perusteita. Lisäksi hänelle ei kirjoitustensa mukaan ole annettu kaikkia häntä koskevia asiakirjoja.

2 SELVITYS

---

3 RATKAISU

3.1 Matinkylä-Olarin terveyskeskuksen menettely

Mielenterveyslain 29 §:ssä on säädetty terveyskeskuslääkärin toimintavelvollisuudesta. Pykälän mukaan terveyskeskuksen vastaavan lääkärin tai hänen määräämänsä lääkärin on tarvittaessa laadittava tarkkailulähete ja toimitettava henkilö sairaalaan, jos on syytä epäillä, että edellytykset terveyskeskuksen toimialueella asuvan tai oleskelevan hoitoon määräämiseen hänen tahdostaan riippumatta ovat olemassa.

Matinkylä-Olarin terveyskeskuksessa 23.4.1997 laadittu tarkkailulähete perustui terveyskeskuksen saamiin esitietoihin ja lääketieteen lisensiaatti --- suorittamaan kotikäyntiin. Saadun selvityksen mukaan A on saanut kaikki Espoon kaupungin Puolarmetsän terveysasemalla arkistoidut itseään koskevat tiedot haluamallaan tavalla nähdäkseen.

Oma käsitykseni on, että Matinkylä-Olarin terveyskeskus on toiminut asianmukaisesti toimittaessaan A:n mielenterveyslain 29 §:n mukaisesti sairaalaan sen arvioimiseksi, täyttyvätkö mielenterveyslain 2 luvussa säädetyt edellytykset A:n määräämiseen psykiatriseen hoitoon hänen tahdostaan riippumatta. Käsitykseni mukaan myöskään A:ta koskevien tietojen antamisessa ei Matinkylän-Olarin terveyskeskuksessa ole menetelty lainvastaisesti tai velvollisuuksia laiminlyöden.

3.2 Jorvin sairaalan menettely tarkkailuun ottamisessa

A otettiin Jorvin sairaalaan mielenterveyslain mukaiseen tarkkailuun 23.4.1997. Päivystävä psykiatri tutki A:n ja päätyi ottamaan hänet tarkkailuun tarkkailulähetteen, oman tutkimuksensa ja saamiensa esitietojen perusteella. Tarkkailuaikana 23.4.-25.4.1997 päädyttiin kuitenkin siihen, ettei A:n hoitoon määräämiseen ollut mielenterveyslaissa tarkoitettuja edellytyksiä. Päätös tästä on annettu A:lle tiedoksi 25.4.1997. Hoitojakso jatkui tämän jälkeen Jorvin sairaalassa A:n omasta tahdosta.

Käsitykseni mukaan A:n hoidossa ei ole toimittu lainvastaisesti tai velvollisuuksia laiminlyöden Jorvin sairaalassa. Tarkkailuun ottaminen perustui päivystävän lääkärin henkilökohtaisesti tekemään tutkimukseen, tarkkailuläheteeseen ja saatuihin esitietoihin. A:ta ei määrätty hoitoon ja päätös tästä annettiin A:lle asianmukaisesti tiedoksi.

3.3.

Jorvin sairaalan menettely tietojen antamisessa

3.3.1

Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan Jorvin sairaalan potilasasiakirjoissa ei ole A:n kirjallista pyyntöä tietojen luovuttamisesta. A:lle on annettu mahdollisuus tutustua sairauskertomukseensa 29.7.1997, 26.11.1997 ja 12.2.1999 eikä ylilääkäri B:n mukaan tuolloin ole kieltäytytty antamasta hänelle jäljennöksiä sairauskertomuksesta.

B:n selvityksen mukaan huhtikuussa 1997 tehdyistä naapurien yhteydenotoista hoitavalla Matinkylä-Olarin poliklinikalle on sairauskertomuksissa merkintöjä. Kirjallisia dokumentteja mahdollisista kirjoituksista ei ole sairauskertomuksen liitteenä. B toteaa, että yhteydenotot Jorvin sairaalan Matinkylä-Olarin poliklinikalle ovat tapahtuneet yksityishenkilöiden toimesta eikä A:lla hänen käsityksensä mukaan ole kirjesalaisuutta rikkomatta oikeutta esimerkiksi tällaiseen kirjeeseen, jonka yksityishenkilö on kirjoittanut poliklinikalle eikä hänelle. B:n mukaan kyseessä ei ole potilasasiakirja, johon A:lla olisi oikeus. Selvityksen mukaan A:lle on 12.2.1999 käynnin yhteydessä kerrottu, että ulkopuolisten kirjeet eivät kuulu viralliseen sairauskertomukseen.

3.3.2

Oikeusohjeet

Suomen perustuslaki

Perustuslain 10 § sisältää säännökset yksityiselämän, kunnian ja kotirauhan suojasta (1 mom.) sekä luottamuksellisen viestin salaisuudesta (2 mom.). Pykälän 3 momentti sisältää kotirauhan piiriin ulottuvia toimenpiteitä ja viestin salaisuutta koskevat erityiset rajoituslausekkeet.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Pykälän 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana.

Perustuslain 10 §:n 2 momentti turvaa jokaiselle oikeuden luottamukselliseen viestintään ilman, että ulkopuoliset saavat oikeudettomasti tiedon hänen lähettämänsä tai hänelle osoitetun luottamuksellisen viestin sisällöstä. Säännös suojaa sekä viestin lähettäjää että sen vastaanottajaa.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu.

Perustuslain edellä kuvatut säännökset tulivat voimaan 1.3.2000 ja vastaavat sisällöltään aiemmin voimassa olleita hallitusmuodon säännöksiä.

Julkisuuslaki

Joulukuun 1999 alusta voimaan tulleen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä julkisuuslaki) 1 §:n mukaan viranomaisen asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Julkisuuslain 24 §:ssä ja muussa lainsäädännössä on kuitenkin säädetty edellytyksistä, joiden perusteella asiakirja on pidettävä salassa. Julkisuuslain 24 §:n 25 kohdan mukaan muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön terveydentilasta ovat salassa pidettäviä.

Julkisuuslain 11 §:n mukaan asianosaisella (hakija, valittaja tai muu, jonka etua, oikeutta tai velvollisuutta asia koskee), on oikeus eräin rajoituksin saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Lain 12 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto hänestä itsestään viranomaisen asiakirjaan sisältyvistä tiedoista. Viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten.

Julkisuuslain 11 §:n 2 momentin mukaan asianosaisella ei ole oikeutta asiakirjaan, josta tiedon antaminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua tai taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. Sama säännös koskee 12 §:ssä säädettyä oikeutta itseään koskeviin tietoihin.

Julkisuuslain 14 §:n ja sen voimaantuloa koskevan 37 §:n mukaan asiakirjan pyytämistä koskeva asia on käsiteltävä viivytyksettä ja tieto asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, pääsääntöisesti viimeistään kuukauden kuluessa. Lain 14 §:n 3 momentin mukaan tiedon antamisesta kieltäytyvän virkamiehen on ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy ja annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Virkamiehen on myös tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi.

Viranomaisen julkisuuslaissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään (33 §).

Henkilötietolaki

Henkilötietolain 3 §:n 3 kohdan mukaan henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka, joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

Henkilötietolain 26 §:n mukaan jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu. Tarkastusoikeutta ei ole, jos tiedon antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle taikka jonkun muun oikeuksille. Jos vain osa rekisteröityä koskevista tiedoista on sellaisia, että ne jäävät tarkastusoikeuden ulkopuolelle, rekisteröidyllä on oikeus saada tietää muut hänestä talletetut tiedot (27 §).

Tarkastusoikeuden toteuttamisesta on säädetty henkilötietolain 28 §:ssä. Jos rekisterinpitäjä kieltäytyy antamasta pyydettyjä tietoja, hänen on annettava tästä kirjallinen todistus, jossa on mainittava ne syyt, joiden vuoksi tarkastusoikeus on evätty. Rekisteröity voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (potilaslain) 2 §:n 5 kohdan mukaan potilasasiakirjoilla tarkoitetaan potilaan hoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa käytettäviä, laadittuja tai saapuneita asiakirjoja tai teknisiä tallenteita, jotka sisältävät hänen terveydentilaansa koskevia tai muita henkilökohtaisia tietoja.

3.3.3

Kannanotto

Asian esittelijän ylilääkäri B:ltä saaman tiedon mukaan naapureiden kirjeitä ei säilytetty A:ta koskevissa potilasasiakirjoissa. Hänen ilmoituksensa mukaan Matinkylä-Olarin ja Jorvin poliklinikoilla ei ole naapureiden lähettämiä kirjeitä vuodelta 1997. Selvityksessä ei kuitenkaan ole saatu varmaa vastausta siihen, oliko tällaisia kirjeitä vuodelta 1997 sairaalan hallussa A:n pyytäessä häntä koskevia asiakirjoja nähtäväkseen ja säilytettiinkö kirjeitä myöhemmin.

Käsitykseni mukaan A:ta koskevat naapureiden kirjalliset ilmoitukset, jotka on lähetetty sairaalaan, ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tarkoittamia viranomaisen asiakirjoja. Kirjeet oli lähetetty siinä tarkoituksessa, että terveysviranomaiset arvioisivat A:n hoidon tarvetta. Myös kirjeiden mahdollinen säilyttäminen Jorvin sairaalassa liittyi käsitykseni mukaan A:n terveydentilan ja hoidon tarpeen arviointiin.

Pidän asianmukaisena sitä, ettei tällaisia yksityishenkilöiden lähettämiä kirjeitä sairaalalle ole liitetty A:n sairauskertomukseen. Katson kuitenkin, että A:n pyydettyä näitä kirjeitä nähtäväkseen, hänelle olisi tullut antaa joko henkilötietolain mukainen todistus kieltäytymisestä tai ohjata hänet halutessaan pyytämään asiassa viranomaisen valituskelpoista ratkaisua edellyttäen, että kirjeet tuolloin olivat sairaalan hallussa ja että kieltäytymiselle oli laissa säädetty peruste.

3.4

Toimenpiteet

Saatan edellä mainitun käsitykseni Jorvin sairaalan menettelystä Jorvin sairaalan psykiatrian ylilääkäri B:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni ylilääkäri B:lle ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan oheisena.